

Sygn. akt II PK 164/06

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 stycznia 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Krystyna Bednarczyk

SSN Herbert Szurgacz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J. B.

przeciwko Politechnice [...]

z udziałem Ogólnopolskiego Akademickiego Związku Zawodowego w W.

o wynagrodzenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 11 stycznia 2007 r.,

skargi kasacyjnej uczestnika postępowania Ogólnopolskiego Akademickiego

Związku Zawodowego w Warszawie od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Społecznych w W.

z dnia 8 grudnia 2005 r., sygn. akt (...),

uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w sprawie przed Sądem Okręgowym i przekazuje sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 25 maja 2001 r. Sąd Rejonowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił powództwo J. B. przeciwko Politechnice [...] o wynagrodzenie za godziny nadwymiarowe przepracowane przez powoda w latach 1995 – 1996 i 1997 – 1998 oraz o wynagrodzenie za szkodę jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie strony pozwanej. Sąd Rejonowy ustalił, iż powód od dnia 11 września 1995 r. zatrudniony był u strony pozwanej jako pracownik naukowo-dydaktyczny na stanowisku asystenta. W roku akademickim 1995/96 J. B. przepracował, ponad obowiązujące pensum 15 godzin, a w roku 1996/97 przepracował ponad pensum łącznie 100 godzin. Tytułem wynagrodzenia za godziny nadwymiarowe powodowi wypłacono 119,55 złotych za godziny przepracowane w roku akademickim 1995/96, przyjmując stawkę 7 zł za godzinę ustaloną zarządzeniem wewnętrznym nr 12/95 Rektora Politechniki z dnia 30 maja 1995 r. Natomiast za godziny nadwymiarowo przepracowane w roku akademickim 1997/98 powodowi wypłacono kwotę 1138,61 zł, przyjmując stawkę 10 zł za godzinę ustaloną dla Wydziału [...], w którym powód był zatrudniony, przez dziekana, na podstawie upoważnienia Rektora Politechniki.

Mając na uwadze tak ustalony stan faktyczny Sąd Rejonowy stanął na stanowisku, że powództwo jest bezzasadne i nie zasługuje na uwzględnienie.

Wyrokiem z dnia 30 sierpnia 2001 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 maja 2001 r.

Kasację od powyższego wyroku złożył powód J. B..

Wyrokiem z dnia 26 listopada 2002 r. Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu – Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Po ponownym rozpatrzeniu sprawy Sąd Okręgowy – Sąd Pracy wyrokiem z dnia 2 czerwca 2004 r. ponownie oddalił apelację powoda J. B., jednocześnie Sąd

drugiej instancji wyłączy do odrębnego rozpoznania sprawę w zakresie żądania powoda o wynagrodzenie za urlop i roczną nagrodę.

Kasację od powyższego wyroku złożył powód.

Wyrokiem z dnia 19 lipca 2005 r. Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu – Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Po ponownym rozpoznaniu apelacji powoda wyrokiem z dnia 8 grudnia 2005 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżony wyrok w pkt I w ten sposób, że zasądził od strony pozwanej Politechniki na rzecz powoda J. B. kwotę 1.728,57 z ustawowymi odsetkami z tym, że od kwoty 248,57 zł do dnia 1 października 1996 r. oraz od kwoty 1.480 zł od dnia 1 października 1997 r. do dnia zapłaty, zaś dalej idące powództwo oddalił. Sąd Okręgowy dokonał oceny prawidłowości wyliczenia wynagrodzenia za faktycznie przepracowane godziny ponadwymiarowe w latach objętych żądaniem pozwu. W tym celu dokonał porównania czy istotnie wynagrodzenie powoda za godzinę ponadwymiarową jest niższe od wynagrodzenia za godzinę wymiarową. Kryterium stawki minimalnej wynagrodzenia za pracę w godzinach ponadwymiarowych poszukiwał w art. 78 § 1 k.p. w zw. z art. 13 k.p., a nie w ówczesnie obowiązujących przepisach Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 maja 1994 r., gdyż zostało ono uznane przez Sąd Najwyższy za pozbawione mocy powszechnie obowiązującej, jako sprzeczne z przepisami kodeksu pracy w zakresie, w jakim dopuszczały wypłacanie pracownikom naukowo dydaktycznym za godzinę ponadwymiarowo wynagrodzenia niższego niż za godzinę wymiarową. Sąd ustalił stawkę godzinową dla wymiarowych godzin dydaktycznych. Powód otrzymał za przepracowane godziny ponadwymiarowe w roku akademickim 1995/1996 wynagrodzenia w kwocie 105 zł tj. 7 zł za godzinę, natomiast jego miesięczne wynagrodzenie zasadnicze wynosiło 780 zł, a następnie 870 zł. W roku akademickim 1996/1997 przepracował 100 godzin ponadwymiarowych i otrzymał po 10 zł za godzinę tj. 1 000 zł. Sąd Okręgowy ustalił, iż stawka dla godzin wymiarowych dydaktycznych w roku akademickim 1995/1996 dla powoda wynosiła 23,57 zł tj. wynagrodzenie zasadnicze $780 \text{ zł} \times 6 + 870 \times 6 = 9900$ z tego 50% =

4950: 210 pensum = 23,57 zł. Natomiast w roku akademickim 1996/1997 wynosiła 24,80 zł tj. wynagrodzenie zasadnicze 870 zł x 12 miesięcy = 10.440 z tego 50 % = 5220 zł : 210 pensum = 24,80 zł. Biorąc pod uwagę powyższe wyliczenia stwierdził, że wynagrodzenie powoda za przepracowane godziny ponadwymiarowe w dochodzonym okresie, faktycznie wypłacone przez stronę pozwaną, nie były zgodne z ogólnymi warunkami płacowymi i nie spełniało kryteriów godziwego wynagrodzenia w rozumieniu art. 13 k.p. w związku z art. 78 § 1 i art.80 k.p. Sąd Okręgowy zasądził na rzecz powoda kwotę 1728,57 zł wraz z ustawowymi odsetkami, jako różnicę pomiędzy ustaloną kwotą należną za godziny ponadwymiarowe w poszczególnych latach ustaloną przez Sąd Okręgowy a wynagrodzeniem faktycznie wypłaconym powodowi przez stronę pozwaną . W latach 1995/1996 powód przepracował 15 godz. x 23,57 zł = 353,57 zł - 105 zł = 248,57 zł i w latach 1996/1997 przepracował 100 godz. ponadwymiarowych x 24 80 zł = 2480 zł - 1000 zł = 1480 zł. Sąd podniósł, iż odsetki ustawowe zasądzono zgodnie z art. 481 k.c. tj. od daty wymagalności wynagrodzenia za pracę w godzinach ponadwymiarowych. Pracodawca był zobowiązany do rozliczenia tego wynagrodzenia do końca danego roku akademickiego . Strona pozwana wypłacając powodowi wynagrodzenie za pracę w godzinach ponadwymiarowych według stawek ustalonych w Zarządzeniu Rektora Politechniki nr 12/95 z dnia 30 maja 1995 r. i nr 17/1996 z dnia 5 lipca 1996 r. naruszyła jedną z podstawowych zasad prawa pracy wyrażoną w art. 13 k.p. tj. prawo pracownika do godziwego wynagrodzenia. Ustalone stawki za godziny ponadwymiarowe mimo, iż miały oparcie w ówczesnym Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 maja 1994 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli akademickich (Dz.U. Nr 68 poz. 297 ze zm.) swoją wysokością odbiegały od wysokości wynagrodzenia za pracę za 1 godzinę wymiarową pracy dydaktycznej. Wynagrodzenie za pracę pracownika naukowo-dydaktycznego w godzinach ponadwymiarowych nie może być niższe od otrzymywanego za godziny wymiarowe , zatem ustalenia strony pozwanej w tym zakresie jako sprzeczne z kodeksem pracy nie mogą być stosowane.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku złożył uczestnik postępowania Ogólnopolski Akademicki Związek Zawodowy w Warszawie. Zarzucił naruszenie prawa materialnego art. 105 ust. 1 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie

wyższym w zw. z § 4 pkt 1 i 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 maja 1994 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli akademickich w brzmieniu obowiązującym w roku akademickim 1995/1996 oraz 1996/1997. Zarzucił także naruszenie przepisów postępowania art. 398²⁰ zd. 1, 398¹⁵ § 2 k.p.c. Wskazał, iż w sprawie zachodzi nieważność postępowania ze względu na fakt, iż w po raz trzeci przeprowadzonym postępowaniu apelacyjnym brało udział dwóch sędziów, którzy brali już udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia. W uzasadnieniu podniósł, iż dwa wyroki kasacyjne SN, które zapadły w sprawie, wywoływały też i ten skutek prawny w płaszczyźnie gwarancji procesowych prawa do sądu, że wszyscy sędziowie sądów powszechnych, którzy uczestniczyli w wydaniu naruszających prawo (i uchylonych przez SN) wyroków, zostali naznaczeni cechą iudex inhabitis i z mocy prawa podlegali wyłączeniu. Dotyczy to zarówno tych którzy orzekali w pierwszym postępowaniu apelacyjnym, jak i ponownym. Zasada wyłączenia ma w tym przypadku charakter bezwzględny.

Wskazując na powyższe zarzuty wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i zniesienie postępowania apelacyjnego w całości, a także uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania równorzędnemu Sądowi pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut skargi kasacyjnej naruszenia przepisów postępowania (art. 398¹⁵ § 2 k.p.c.) jest usprawiedliwiony. Zarówno powołany przepis, jak i obowiązujący wcześniej przepis art. 393¹³ § 2 k.p.c. stanowią, że w razie uchylenia wyroku przez Sąd Najwyższy i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, sąd rozpoznaje ją w innym składzie. Obowiązek rozpoznania sprawy w innym składzie wynika z ustawy. Skład sądu orzekającego z udziałem sędziego (sędziów), który uczestniczył w wydaniu uchylonego orzeczenia jest składem sprzecznym z przepisem prawa, powodującym, stosownie do art. 379 pkt 4 k.p.c., nieważność postępowania. Trzeba przyznać, że orzecznictwo dotyczące nieważności z wymienionej przyczyny odnosiło się głównie do składu sądu pierwszej instancji, rozpoznającego sprawę ponownie po uchyleniu wyroku, jednak wobec analogicznego sformułowania przepisu regulującego tę kwestię w postępowaniu kasacyjnym (dawniej art. 393¹³ k.p.c.. obecnie art. 398¹⁵ k.p.c.) oraz identyczności

celu tej regulacji, dotychczasowa wykładnia znajduje pełne zastosowanie do składu po uchyleniu wyroku przez Sąd Najwyższy. Wyraźnie zostało to stwierdzone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2003 r. (I CK 416/02, Lex nr 121716). W myśl wyrażonego tam stanowiska sędziego, który brał udział w wydaniu uchylonego orzeczenia, nie może – w razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania – nigdy orzekać w tej sprawie. Wynikające z art. 393¹³ k.p.c. wyłączenie obejmuje wyłączenie sędziego nie tylko od wydania kolejno następującego orzeczenia, ale wyłącza go „raz na zawsze” od udziału w rozpoznawaniu sprawy. Wyłączenie dotyczy całego toku sprawy, aż do prawomocnego zakończenia.

W spornej sprawie, w konsekwencji apelacji od wyroku Sądu Rejonowego orzekał Sąd Okręgowy w W. w składzie: SSO I. R., SSO A. N., SSO E. K.. Ponownie rozpoznając sprawę w wyniku uchylenia tego wyroku przez Sąd Najwyższy, Sąd Okręgowy orzekał w innym składzie. Jednak po kolejnym uchyleniu przez Sąd Najwyższy wyroku Sądu Okręgowego, Sąd ten orzekał w składzie: SSO E. K., SSO A. N., SSO K. B.. W składzie tego Sądu ponownie orzekali więc sędziowie wyłączeni z mocy art. 393¹³ § 2 k.p.c. od orzekania w tej sprawie.

W konsekwencji stwierdzonego naruszenia przepisów postępowania należało orzec jak w sentencji wyroku. Na marginesie tej sprawy, która toczy się już od 2001 r. i w związku z drugim zarzutem skargi kasacyjnej, Sąd Najwyższy zwraca jedynie uwagę na istotne znaczenie jakie dla jej rozstrzygnięcia ma kwestia zakresu stwierdzonej przez Sąd Najwyższy w poprzednich orzeczeniach sprzeczności z prawem wyższego rzędu (ustawa o szkolnictwie wyższym) rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 maja 1994 r., w szczególności, czy pozostaje ono w sprzeczności z ustawą w całym zakresie wynagrodzenia za godziny ponadnormatywne, czy też jedynie w określonym fragmencie tej regulacji.

/tp/